

WO II en de H.Nicolaas parochie Heythuysen door pastoor Boymans.

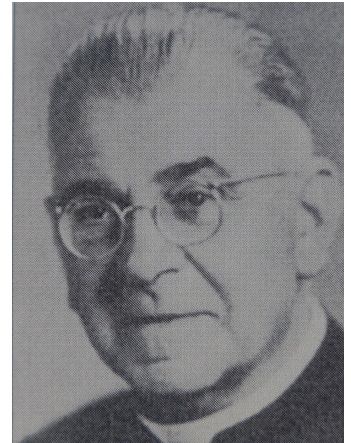
In het archief van de parochie bevindt zich een 'Memorie-boek 1929-1971'. In het handgeschreven boek zijn gedateerd aantekeningen gemaakt van diverse gebeurtenissen die vermeldenswaard zijn en niet in bestuursverslagen worden vermeld. Soms, zoals in 1960 bij de wijding van twee Heytser priesters in onze kerk, zijn foto's toegevoegd.

Wie de aantekeningen in het boek heeft geschreven wordt niet vermeld. Het is in verschillende handschriften geschreven. Ten tijde van de tweede wereldoorlog was (van 1929-1947) Clemens W.J.Boymans pastoor.

Kapelaan was (van 1934-1945) Jacobus Th Reintjes, hij was ook actief in het verzet.

In 1929 was Peter Kessels secretaris van het kerkbestuur, zijn handschrift is het in elk geval niet. Vanaf 1938 was P. Oijen secretaris, zijn handschrift begint echter pas in 1946. Het zal dus pastoor Boymans zijn geweest die bij zijn aanstelling (1929) met het boek begonnen is. Kort voor zijn vertrek in 1947 om gezondheidsredenen, heeft hij het schrijven overgedragen aan de secretaris P. Oijen. De aantekeningen betreffende de tweede wereldoorlog zijn door pastoor Boymans geschreven als beleefd vanuit de parochie. Alle aantekeningen uit het boek die betrekking hebben op de tweede wereldoorlog zijn hier (cursief) weergegeven, soms aangevuld met wetenswaardigheidjes.

1940 mei 10.

In de vroege morgen (+/- 4 uur) van 10 mei, vrijdag voor Pinksteren, zijn de Duitse legers langs de hele grens, ons land en ook België en Luxemburg binnengevallen. Reeds tegen 10 uur waren ze te Roermond en Venlo (en elders) over de Maas en kort daarna kwamen ze van Roggel af (ook van Baexem) in eindeloze troepen, tot en met Pinkstermaandag 13 mei, door Heythuysen; zijn om Weert heen getrokken – deels naar België – deels naar Noord Brabant, waar zij vooral bij Breda op tegenstand van onze troepen stieten. De grootste verwoesting in ons land werd aangericht in Rotterdam, waar +/- 25.000 huizen (en andere gebouwen o.a. 3 kerken) werden platgeschoten – vooral gebombardeerd uit de lucht. Onze regering was gevlucht naar Engeland. Binnen vijf dagen hadden zij ons land overweldigd – en kwamen in Zeeland langs de kust – bij de andere Duitse troepen die reeds een groot deel van België verwoest hadden, vielen daar Frankrijk binnen langs de kust, waar de Engelsen grotendeels op hun schepen bij Duinkerken gevlucht waren naar hun land. In 6 weken hadden zij ook de helft van Frankrijk overwonnen en Parijs ingenomen, dat toen capituleerde. Van toen af begon hoofdzakelijk de oorlog in de lucht met vliegtuigen: bijna iedere dag en nacht gingen de Duitsers de Engelse steden, en de Engelsen, vooral 's avonds en 's nachts de Duitse steden bombarderen. Ook hier in Limburg op vele plaatsen, en enige hier in de buurt, zijn bommen gevallen, verschillende gebouwen getroffen en mensen gedood. Zo tot begin maart 1941. In november '41 verschillende verwoestingen door Torpedeobom in Maastricht (+/- 300 huizen).

1940 november.

In november 1940, tijdens de oorlog, heeft het kerkbestuur al de ramen van de kerk laten verduisteren met papier, dat bij enige ramen overdag kon opgerold worden.

1942 augustus.

In augustus van het oorlogsjaar 1942 moesten de Eerwaarde zusters Franciscanessen, op bevel van de Duitse weermacht, hun moederhuis (op de Kreppel) te Heythuysen ontruimen. Daarna werd het in gebruik genomen door de Holl. Nat. Socialisten en er een Duitse Reichsschule opgericht.

Kort daarna moesten ook de Eerwaarde Broeders het gesticht Heibloem ontruimen, ook de kapel. Voor de omwonende parochianen (+/- 20 gezinnen van Heythuysen en +/- 30 gezinnen van Roggel), voor wie daar gewoonlijk de kerkelijke diensten bijwoonde werd een Nood-kapel ingericht op de beugelbaan van het daartegenover gelegen café (Vermeulen, parochie Roggel), waar sinds oktober '42 de vroegere Heer Rector van de Kreppel, F. Geurts, iedere zondag twee H. Missen gaat lezen. De kosten voor het inrichten van deze Nood-kapel, voor Hr. Coenen van Roggel, bedroegen f 820,- die bestreden werden door de collecten in de Nood-kapel (f 300,-) en door het kerkbestuur van Heythuysen (f 200,-). In juni '44 f100,- terugontvangen.

1942 november.

In 'n voltallige vergadering heeft het kerkbestuur van de parochie 'St. Nicolaas' eenstemmig besloten de kerk met de hele inboedel, pastorie, kapelanie, Missiekapel en de St. Antoniuskapel met inboedel en de verwarmingskelder met twee ketels + brandstoffen en gereedschappen, tegen oorlogsschade te verzekeren bij de 'Onderlinge Oorlogsschadeverzekering Maatschappij' gevestigd te 's Gravenhage (Javastr 76) door agent: Hr J. Bertin kerkmeester: voor totaal f 280.000,-. Zie specificatie inliggend formulier.

Helaas ligt het formulier er niet meer in. Jos Th. Bertin is kerkmeester geweest van 1939 tot zijn overlijden in 1955. Of het woord 'belangenverstremgeling' toen al bestond is mij niet bekend. De Onderlinge Oorlogsschadeverzekering Maatschappij (OOM) is in 1940 opgericht en bestaat nog steeds. Het duurde tot 1978 voordat het laatste oorlogsschadegeval was afgehandeld.

1942 december.

In 't begin van december (1 of 2 dec.) werden onze twee kerkklokken (uit 1749 en 1862) door de Duitse weermacht opgevorderd en door een zekere firma Meulenberg van Heerlen uit de toren gehaald en enige dagen later weggetransporteerd. De oudste klok zou teruggebracht worden als de andere klokken genoeg metaal opleverden.

P. J. Meulenberg was een Zuid-Limburgse aannemer en NSB'er. Hij haalde voor de Duitsers in ruim een jaar tijd in geheel Nederland 6700 klokken op. Hij kreeg al gauw als bijnaam: 'Klokken-Peter'. Zijn bedrijf groeide daarbij uit tot 400 medewerkers, in het land werkte hij met onderaannemers, zo had hij wel 30 ploegen aan het werk. Na de oorlog is Meulenberg veroordeeld tot negen jaar cel.

Meulenberg hanteerde lijsten van klokken die hij op moest halen. Bijgaande foto toont een detail van de lijst waarop de klok uit 1749 staat. Op historische klokken werd met witte verf de letter 'M' van Monument geschilderd. Die klokken zouden ontzien worden en, indien de andere klokken voldoende brons leverden, terug komen. De klok uit 1749 is als 'Monument' weggegaan en niet teruggekomen. De jongste klok, anno 1862, zal na de bouw van de nieuwe toren in 1847 zijn aangeschaft. De kerk is toen met twee gewelven verlengd, vandaar een nieuwe toren.

Gemeente	Plaats	Kerk	Man.	Netto	Bruto	Nr.	Datum	Not
		Transport			kg.			
Heerlen	Kerkplein St. Peter	RK.	102		655		82	
Idem	Idem		93		515		83	
Idem	Idem		74		265		84	
Idem	Idem		56		110		85	
Idem	Welterstunstraat	RK.	74		265		86	
Idem	Kerkstraat 8	RK.	75		280		87	
Idem	Anjellerstraat 45	RK.	80½		345		88	
Idem	Beersdialweg 62	RK.	70		225		89	
Idem	Gerard Bruningstraat	RK.	98		585		90	
Idem	Idem		88		440		91	
Idem	Idem		74		265		92	
Idem	Heerlerbaan St. Joz.	RK.	112		875		93	
Idem	Idem		100		620		94	
Idem	Buretestraat H. Hov.	RK.	90		470		95	
Idem	Idem		80		340		96	
Heythuysen	Marktplein	RK.	95		540		97	3-12
Holden	Doorp	RK.	115	820	940		98	9-11
Idem	Panningen	RK.	130	1360	1360		99	4-11

Lijst Kloeken Peter. Parochiearchief.

1943 april.

In 1943 werd op verlangen van de Rijks-inspecteur de aanvang van het nieuwe schooljaar van 1 april verschoven op 1 september voor ieder volgend jaar, om betere aansluiting te krijgen met andere scholen: o.a. Gymnasia, H.B.S., Ambachtscholen. Volgens 'n nieuwe verordening van het Departement van Onderwijs, moet overal nog een 8^e klas komen, die met de 7^e klas samen tot een nieuwe school van voortgezet lager onderwijs wordt samengevoegd onder een nieuwe Hoofd en met de nodige leerkrachten. Om zulke school voor voortgezet lager onderwijs te kunnen stichten zijn minstens 31 leerlingen vereist.

Begin 1944 was hier de school voor voortgezet lager onderwijs wegens gebrek aan lokalen en materiaal nog niet opgericht.

1944 juli.

In de nacht van 20 op 21 juli had er hier, achter het grote klooster (thans Reichsschule, begin september opgeheven) een hevige bominslag plaats; 2 huizen werden totaal vernield; 2 totaal onbewoonbaar, en totaal 34 meer of minder beschadigd. De bom ontplofte eerst nadat 't vliegtuig in 'n geweldige vuurgloed was neergevallen. 5 Bommen waren niet ontploft, zijn uitgegraven en onschadelijk gemaakt. 't Was een Engels vliegtuig, met 4 zware motoren en 7 piloten. 5 Zijn er te pletter gevallen en hier op het kerkhof begraven, 2 hebben hun leven kunnen redden. De Bisschopp hulpactie bij bominslag, met 't plaatselijke comité, hebben gezorgd dat er een collecte voor de getroffen gehouden werd in alle kerken (+/- 20) van het Dekenaat Weert. Deze collecte had hier op zondag 6 aug 1944 opgebracht de mooie som van f 2798,62. Naderhand nog ingekomen f 200,- van de Hulp-kapel bij de Heibloem.

1944 oktober.

Op zondag 8 okt werd door de Duitse soldaten, die hier in ons land nog de bezetting hadden, 's morgens na de eerste H. Mis de kerk omsingeld om alle mannen van 16-60 jaren mee naar Duitsland te deporteren en daar aan het werk te stellen. Dit gebeurde ook na de 2 volgende H. Missen. Ruim 80 mannen en jongens werden opgepikt en tegen de middag weggevoerd; zelfs verschillende vaders van grote gezinnen. Zij werden eerst overgebracht naar Hannover in een kamp te Lehrte; daarna over verschillende plaatsen verspreid en volgens hun beroep daar aan het werk gesteld, o.a. te Viersen, in Solingen. Wat er verder met hen zal gebeuren, weet O.L.Heer alleen. Wij bidden en hopen, dat zij allen eens behouden naar Heythuysen mogen terugkeren. Dit is, behalve de 10 doden die tijdens de oorlog en op de dag der bevrijding van Heythuysen door de Engelsen 15 nov '44 gevallen zijn, de grootste ramp die Heythuysen getroffen heeft.

Wat hier niet vermeld wordt, is dat vijf of zes mannen aan de razzia wisten te ontkomen.

Een van hen was de toen 39 jarige Zef Frenken van de Kloosterstraat. Zoon Frans Frenken (Haelen) was als zes jarige met zijn moeder, die zwanger was, aanwezig in de kerk. Hij vertelt hoe hij zich herinnert dat de Duitse soldaten de kerk binnen vielen om de aanwezige mannen naar buiten te drijven. Zijn vader wist met enkele andere mannen over het oksaal te vluchten naar de hoek van de kerk bij de zijingang. Daar lieten zij zich aan de achterzijde van het oksaal over de leuning zakken en verder naar beneden in de kast naast de sluis van de zijingang. Op de bovenkant van de kast lagen glazen platen om licht in de kast te laten. De platen hebben ze opzij en terug geschoven. Daar verstopten zij zich en hielden zich muisstil, ook nog enige tijd nadat de hele operatie achter de rug was en de rust was weergekeerd. Een Duitse soldaat heeft nog met de

kolf van zijn geweer tegen de afgesloten kast gestoten en geroepen dat als zich daar iemand verstopt had hij te voorschijn moest komen. Nadat ze uit hun schuilplaats gekropen waren is Zef dwars door de tuinen achter de huizen aan de zuidkant van de Dorpsstraat en de Kloosterstraat naar huis gevlucht. Over afrasteringen, heggen, de Stationsstraat overgestoken en door greppels is hij thuis gekomen. Thuis had hij op een slaapkamer onder het bed enkele planken los gemaakt. Door het gat schoof hij zich tussen de slaapkamervloer en het plafond van de onderliggende kamer. Aan de planken had hij iets gemaakt waarmee hij ze vast kon zetten als hij in de schuilplaats lag. Daar hebben ze hem nooit gevonden, ook later niet bij enkele razzia's. Zef Frenken is later kerkmeester geweest van 1947 tot 1973.

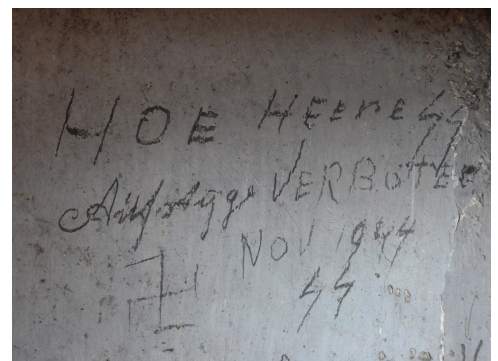
1944 november.

Reeds half september kwamen de Engelsen vanuit België, bevrijdden Weert en drongen door tot bij 't kanaal Wessem-Nederweert, waar zij tot half nov. bleven om nieuwe troepen en materiaal aan te voeren. Op woensdag 15 nov trokken zij over het kanaal, naderden Kelpen, Leveroy, Baexem en Heythuysen en bevrijdden deze dorpen onder een geweldig granaatvuur, waardoor die namiddag, tussen 2-5u, vijf doden te betreuren waren. Vanaf de vroege morgen van 16 nov. trokken zij verschillende dagen en nachten lang met onafzienbare rijen troepen, tanks, kanonnen enz. door ons dorp naar alle richtingen en zuiverden de westelijke Maasoever in deze streek tot aan de Maas bij Roermond van Duitsers. De laatste 3 à 4 weken voor de bevrijding hadden de Duitsers onnoemelijk veel vee; paarden, koeien, varkens, karren en fietsen meegenomen. De bevrijding van ons dorp is buitengewoon gelukkig verlopen in vergelijking met vele andere dorpen in onze nabije en verre omgeving. Geen grote schade aan huizen, en godzijdank, onze toren en kerk zijn blijven staan en hebben geen noemenswaardige schade geleden, terwijl van de kerken in Ell, Hunsel, Kelpen, Leveroy, Baexem, Roggel, en verderop vele andere de torens verwoest zijn en ook de kerk zelf geheel verdwenen of erg beschadigd zijn.

1944 november 15.

Onze toren was, zoals achteraf bleek, met ruim 80 kilo's dynamiet door de Duitsers geladen. Op 15 november kwamen in de namiddag de Duitsers ons zeggen, dat de toren zou 'gesprengt' worden binnen 10 minuten, de Engelsen waren op komst. In de kelder wachtten wij het grote verschrikkelijke gebeuren angstig af. De granaten vlogen en floten van beide kanten over ons dorp, sloegen ook hier en daar in, zonder toch hele grote schade aan te richten. Na een paar uren, dat het schieten niet meer zo hevig was, kwamen wij buiten en tot onze grote verwondering en blijdschap stond de toren nog ongeschonden overeind. De Duitser die hem weken van te voren geladen had, had ons gezegd: 'Der erste, der jetzt noch in den Turm hinaufgeht, kommt nicht mehr lebendich heraus'. En zo is het daadwerkelijk gebeurd, de Duitser, het was een andere dan die hem geladen had, ging op 15 november in de toren om hem te doen springen maar het gelukte hem niet en door een kleine ontploffing werd hij toen zelf in de toren gedood. Mij dunkt, wij hebben in de hemel een bijzonder goede Beschermheilige en voorspreker of voorspreekster gehad, die wie(n) onze kerk zo opvallend is gespaard gebleven. Het heen en weer trekken van de Engelsen, met troepen en allerlei materiaal ofschoon niet meer zo druk als in het begin, en massale inkwartiering duurt tot heden 7 december 1944 nog voort, en zal nog wel blijven duren totdat zij over de Maas getrokken zijn en Venlo en Roermond bevrijd hebben. Roermond, Venlo en de Oostelijke Maaskant werden pas 1 maart '45 bevrijd.

Op de muur bij de deur waarachter de explosieven zich bevonden die de Duitse soldaat noodlottig werden, staat nu nog steeds geschreven: 'HOEHEERESS Aüfstijge VERBOTEN', (Hoger opstijgen verboden) ondertekend met: een hakenkruis, NOV 1944, SS.

1945 mei.

Vanaf mei 1945, toen de geallieerde legers (van Amerika, Engeland en Rusland) Duitsland veroverd hadden kwamen bijna allen, de een na de andere, in Heythuysen terug, behalve Henry Beckers die op zijn thuisreis in Hannover door een auto werd aangereden en gedood. Einde augustus waren er nog twee afwezig, van wie nog niets bekend is.

1947 januari 1.

Door de Z.E.H Pastoor werd aangekondigd dat binnenkort langs de huizen een collecte werd gehouden om te komen tot een fonds voor twee nieuwe klokken, daar de andere door de Duitsers geroofd waren. Na een rondgang door het dorp was bijeengebracht de mooie som van f 6948,80 (€3158,-) waardoor het geld voor de klokken ineens bij elkaar was. Aanstonds werd door het kerkbestuur toen een reisje naar Asten firma Petit en Fritzen ondernomen, waar beide klokken besteld werden doch niet spoedig konden geleverd worden. Wij moesten dus geduld hebben.

1948 maart 14.

Heden op Pasiezondag is door de Hoog Eerw Heer Deken Souren de eerste van de twee nieuwe klokken die besteld waren gezegend. Haar naam is 'Maria', met als opschrift: 'Wat de vijand roofde, herstelde het volk'.

1949 september 8.

Op donderdag 8 september 1949 heeft de Hoog eerw Heer Deken Omloo na de hoogmis de 2^e nieuwe klok plechtig geconsecreerd. Na een mooie toespraak over de eerbied en liefde en aanhankelijkheid van de priesters en de betekenis van de klok in de parochie, had de plechtigheid plaats. Daarna maakten velen gebruik van de gelegenheid om de klok te luiden. De klok heeft de naam van 'Nicolaas', met als opschrift: 'Ik roep met held'ren klank, Tot bede en tot dank. A.D. 1949
De klok weegt 943 kg en de klepel 40 kg. De prijs is 5024,40 gld. (€2283,-)

Zover de aantekeningen uit 'Memorieboek 1929-1971' wat betreft de tweede wereldoorlog.

Jacques Beelen.

Met dank aan pastoor M. Vankan.
Foto's Jacques Beelen.